

Jaarverslag 2008

UMC Utrecht Kenniscentrum Patiëntveiligheid

Universitair Medisch Centrum
Utrecht

Als UMC Utrecht Kenniscentrum Patiëntveiligheid inspireren wij medewerkers in de zorg om de patiëntveiligheid te verbeteren door het ontwikkelen en delen van kennis.

Eind 2006 heeft de Raad van Bestuur het Kenniscentrum Patiëntveiligheid opgericht als voortzetting van het project patiëntveiligheid, dat in 2003 gestart was om “patiëntveiligheid” als strategisch thema van het UMC Utrecht vorm te geven. In de zomer van 2007 is het Kenniscentrum Patiëntveiligheid gestart.

De activiteiten van het Kenniscentrum zijn gericht op de drie pijlers van het UMC Utrecht: patiëntenzorg, onderzoek en onderwijs.

Cor Kalkman
Hoofd

Samenvatting activiteiten 2008

Het Kenniscentrum Patiëntveiligheid bestaat uit een multidisciplinaire groep (apotheker, (huis)artsen, aios, psychologen, verpleegkundigen, trainers), deels gefinancierd vanuit de Raad van Bestuur, deels vanuit subsidies en deels vanuit verschillende divisies van het UMC Utrecht. 2008 was het eerste volledige jaar voor het UMC Utrecht Kenniscentrum Patiëntveiligheid. Wij hebben voortgebouwd op de kennis en ervaring

die de afgelopen jaren binnen het project patiëntveiligheid zijn opgebouwd. Zo zijn de SIRE en SAFER trainingen voortgezet en hebben we wederom bijdragen geleverd aan diverse congressen. De redactie van NotaBene is uitgebreid met enkele ziekenhuizen en de lezingencyclus, die eind 2007 was gestart, trok veel belangstelling. Steeds meer afdelingen en divisies weten ons te vinden. Wij hebben voor hen o.a. onderwijs gegeven, SAFERs ondersteund, bijdragen geleverd aan teamdagen en geholpen met het schrijven van een beleidsplan patiëntveiligheid. Met betrekking tot wetenschap is een grote stap gemaakt. Onze visiting professor, Paul Barach, heeft met succes gedongen naar een Europese subsidie van 2,7 miljoen euro voor onderzoek naar de overdracht tussen 1e en 2e lijn. Hiermee continueren wij deze onderzoekslijn die eerder met behulp van een ZonMw subsidie was opgestart naar overdracht rondom ernstig zieke patiënten in het ziekenhuis.

Astrid Koffrie
Secretaresse

Plannen voor 2009

De activiteiten op het gebied van onderwijs en trainingen worden voortgezet, met meer nadruk op de medewerkers van het UMC Utrecht. Een aandachtspunt wordt de ondersteuning van de MIP en de divisies bij het opzetten van de decentrale afhandeling van MIP meldingen. Wij

zullen de Raad van Bestuur en organisatie ondersteunen om het huidige patiëntveiligheidsbeleid te borgen en van hierop voort te bouwen richting verdere verbetering. De landelijke norm wordt hierbij als minimum-vereiste beschouwd.

De rol als landelijk expertisecentrum zullen we verder uitbouwen door onze kennis beschikbaar te stellen en door samenwerking te zoeken met externe partners.

Wij streven naar een toename van wetenschappelijke output, nu enkele onderzoeksprojecten resultaten gaan opleveren.

In 2008 zijn ondermeer de volgende activiteiten ontplooid:
(een volledige opsomming staat in de bijlage)

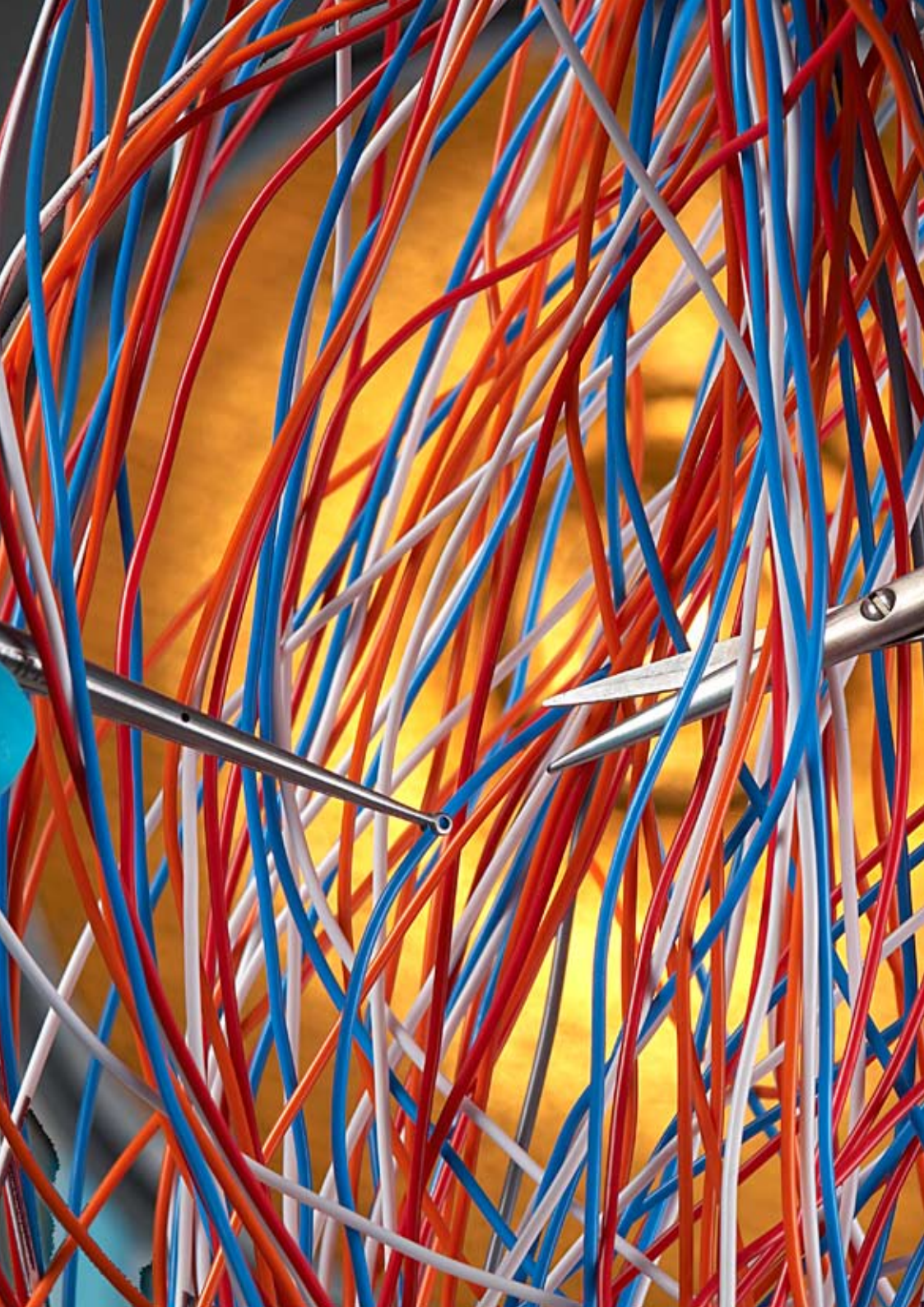
Zorg

Het Kenniscentrum Patiëntveiligheid heeft diverse afdelingen en divisies ondersteund met lokale projecten (zie bijlage voor overzicht). Daarnaast werden er tweemaal een SAFER en een SIRE terugkomdag gehouden om intern kennis en ervaringen uit te wisselen in deze analysemethodes.

De MIP commissie deed een beroep op het kenniscentrum om mee te denken bij het verder ontwikkelen van de nieuwe MIP applicatie en het ontwikkelen van een decentraal incident afhandelingsysteem.

Interne Symposia

Er werden in 2008 drie symposia georganiseerd in het UMC Utrecht. Één voor leidinggevend, één voor verpleegkundigen en één voor alle

zorgprofessionals, in samenwerking met de Nederlandse Vereniging van Veiligheidskundigen. Een vierde symposium dat voor medici was georganiseerd werd afgelast vanwege onvoldoende inschrijvingen.

Liesbeth van Rensen
Senior Onderzoeker

Onderzoek

Effectiviteit van medisch handelen

In 2008 is Maartje Swennen aangesloten bij Kenniscentrum Patiëntveiligheid. Zij is als staf lid van de Raad van Bestuur vrijgespeeld met als doel te promoveren op onderzoek naar het toepassen van wetenschappelijke kennis door artsen. De focus ligt op de aan- of afwezigheid van randvoorwaarden voor het kunnen en willen toepassen van kennis. Nagegaan wordt of verschillen tussen (groepen) artsen te herleiden zijn tot vaste patronen, die de basis kunnen vormen voor een triage model dat artsen indeelt naar de wijze van facilitatie die het beste bij hen past.

Lopend onderzoek

- Heads-up at handovers - sinds 1 dec 2006 (ZonMw subsidie)

Dit onderzoek is gericht op het verbeteren van de overdracht rondom ernstig zieke patiënten. 2008 was een turbulent jaar voor dit project.

Er zijn 500 filmopnames van overdrachten gemaakt en het bleek ingewikkelder dan verwacht om deze goed te coderen. Hiervoor is met succes een samenwerking gestart met het NIVEL.

- SPIEGEL - sinds 1 sept 2006 (SBOH subsidie)

SPIEGEL (Studie naar Patiëntveiligheid door Incident Evaluatie in de Geneeskunde van de Eerste Lijn) bestaat uit experimenten met Veilig Incident Melden (VIM) in de huisartsgeneeskundige setting.

Promovenda en huisarts Dorien Zwart heeft gekeken naar opbrengst, haalbaarheid en effect van VIM op veiligheidscultuur in deze omgeving. Hiernaast wordt een studie gedaan naar oorzaken van incidenten. De dataverzameling van beide deelprojecten is in 2008 afgerond en er is een begin gemaakt aan de evaluatie.

- pHARM-onderzoek - sinds 1 dec 2006 (ZonMw subsidie)

In 2008 startte promovenda en Clinical Pharmacist Anne Leendertse met de landelijke uitvoer van het pHARM-onderzoek en zijn meer dan 200 apothekers op nascholing geweest om de interventie in het pHARM-onderzoek te kunnen uitvoeren. In 2008 hebben uiteindelijk 84 koppels van huisarts en apotheker de intentieverklaring ondertekent om dit onderzoek ook daadwerkelijk uit te gaan voeren in hun eigen praktijk bij hun eigen patiënten. Tot nu toe zijn 140 patiënten geïncludeerd in het pHARM-onderzoek. Het streven is om 500 interventie en 500 controle patiënten te includeren.

Loes Pijnenborg

Projectmanager Europese Handover Project

Nieuw onderzoek

- Europa

Van juni 2007 t/m juni 2008 was Paul Barach visiting professor aan het Kenniscentrum. Onder zijn leiding is met succes een Europese subsidieaanvraag ingediend ter waarde van 2,7 miljoen euro voor onderzoek naar de overdracht tussen de eerste en tweede lijn. Per september 2008 is dr. Loes Pijnenborg aangesteld om dit internationale onderzoek te coördineren. Voordien was zij bij het CBO de coördinator van het landelijke project Sneller Beter.

- Eerste lijn

Huisarts-onderzoeker Dorien Zwart heeft van VWS een subsidie van 100.000 euro toegekend gekregen voor onderzoek naar veiligheidscultuur in eerste lijn. Dit gebeurt in samenwerking met het NIVEL en NPA.

- Uitkomst registratie

Per juni 2008 is aios anesthesie Maurice Pouw aangenomen als arts-onderzoeker met als doel te promoveren op onderzoek naar een routine uitkomst registratie van patiëntenuitkomsten één maand en één jaar na ontslag uit het ziekenhuis. Met behulp van deze registratie moeten klinici een vollediger beeld krijgen van het effect van de behandeling,

ook nadat de patiënt uit het ziekenhuis is ontslagen, opdat hiermee de kwaliteit en veiligheid van de zorg verder kan worden verbeterd.

- Gaming

In 2007 heeft het Kenniscentrum meegewerkt aan het aanvragen van een PINDA (“Pieken in de delta”) subsidie voor “Game Valley”. Deze is in 2008 gehonoreerd. Het deelproject waarin het Kenniscentrum Patiëntveiligheid een rol speelt zal in 2009/2010 aanvangen.

Per maart 2008 is psycholoog dr. Pam Kato aangesteld als hoofd van het project waarin een serious game voor aios wordt gemaakt. In dit spel leren aios om fouten en onveilige situaties te herkennen en te voorkomen. Er is een samenwerking aangegaan met Vision Shift Studios, in de Verenigde Staten. Het doel is om niet alleen een aantrekkelijk computerspel te maken, maar om middels wetenschappelijk onderzoek vast te stellen of dat dit een positief effect heeft op de patiëntveiligheid.

Pam Kato
Senior Onderzoeker Gaming

- Human factors, non-routine events and outcome in pediatric cardiac surgery

In 2008 is in een samenwerkingsverband van de Divisie voor Perioperatieve zorg en Spoedeisende hulp, het Kenniscentrum Patiëntveiligheid en TNO, afdeling Defence, Security and Safety, een observatiestudie opgezet bij chirurgische procedures bij de afdeling kinder-cardiochirurgie. Doel van deze studie is om te zien of implementatie van een of meerdere strategieën, geïntroduceerd na een eerste observatieperiode, de incidentie van non-routine events (alles wat onverwacht en ongebruikelijk is) doen verlagen en de outcome van de patiënten verbetert. De projectleiders zijn Paul Barach en Cor Kalkman (KPV), Ton Schouten (DP&S), Meike Smit (TNO) en Jan-Maarten Schragen (TNO).

Onderwijs

In 2008 zijn meer dan 20 verschillende soorten onderwijs en trainingen gegeven met betrekking tot patiëntveiligheid, o.a. aan medisch studenten, aios, verpleegkundigen, apothekers, huisartsen, medewerkers van het UMC Utrecht en andere zorginstellingen. Dit waren ondermeer de tweedaagse cursus patiëntveiligheid voor aios, SIRE trainingen, SAFER trainingen, colleges over serious gaming, nacshcoling voor huisartsen en communicatieworkshops voor apothekers (zie bijlage voor een volledig overzicht).

Kennis Delen

Publicaties

Vanuit het Kenniscentrum Patiëntveiligheid werden er 7 artikelen gepubliceerd, o.a. in Pediatrics, Annals of Internal Medicine, Nederlands Tijdschrift voor Geneeskunde en Medisch Contact

Presentaties

Medewerkers van het Kenniscentrum Patiëntveiligheid hebben in 2008 meer dan 30 presentaties gehouden op diverse (inter)nationale congressen, waaronder twee key-note lectures en een half-day minicourse op het International Forum for Quality and Safety in Healthcare, georganiseerd door de BMJ en IHI.

NotaBene

Er zijn drie uitgaven van NotaBene, Tijd(schrift) voor Patiëntveiligheid verschenen. Dit blad is in 2007 ontwikkeld door het Kenniscentrum

Patiëntveiligheid. In 2008 is de redactie uitgebreid met de ziekenhuizen: Isala klinieken, Rivierenland Tiel, AMC en OLVG. Eind 2008 is de Isala Klinieken wegens financiële redenen uit de redactie gestapt en is de Antonius Mesosgroep toegetreden.

Er is ondertussen ook een toenemend aantal “lezende leden”, ziekenhuizen die geen redacteurs in de redactie afvaardigen maar wel NotaBene ontvangen: Ziekenhuis Bernhoven te Oss en Veghel, Amphia Ziekenhuis te Breda, Erasmus MC te Rotterdam.

Yvonne van der Tuijn
Stafmedewerker

Lezingencyclus

In 2007 is gestart met het organiseren van een maandelijks lezing door een (inter)nationale bekendheid op het gebied van patiëntveiligheid. In 2008 is de lezingencyclus voortgezet met 8 lezingen en een openbaar debat over “veilig incidenten melden”. De lezingen vonden plaats in de van Peperzeelzaal van het UMC Utrecht en werden steeds goed bezocht, zowel door eigen medewerkers als externe gasten. De meeste lezingen zijn op video opgenomen en geplaatst op de website www.patiëntveiligheid.nl.

Internet

www.patiëntveiligheid.nl	-	ong. 900 bezoekers per maand
www.patientsafety.nl	-	ong. 40 bezoeker per maand

Bijlage

Activiteiten UMC Utrecht Kenniscentrum Patiëntveiligheid 2007

Zorg

De volgende afdelingen en divisies deden een beroep op ondersteuning door het Kenniscentrum Patiëntveiligheid:

- Afdeling Kaakchirurgie (D5): hier werd een ééndaagse pro-actieve analyse van medicatieveiligheid gedaan ism het bedrijf “Panton”. Hierbij werd met name gekeken naar het voorschrijven en toedienen van medicatie die per sonde moet worden toegediend.
- Afdeling C4 oost: ondersteuning bij het uitvoeren van een SAFER naar het voorschrijven van medicatie.
- De divisie kinderen kreeg aanvankelijk alleen ondersteuning bij een SAFER naar de semi-acute opvang van patiënten op de ambulante zorg. De SAFER werd uiteindelijk ook afgerond door het kenniscentrum omdat de procesbegeleider met ontslag ging.
- Afdeling Jumbo (dagbehandeling divisie kinderen): Tijdens twee teamdagen stond onder andere patiëntveiligheid op het programma. Het kenniscentrum werd gevraagd mee te denken over de inhoud van dit dagdeel en een bijdrage te leveren in de vorm van een presentatie en discussie over het belang van patiëntveiligheid op deze afdeling.
- Afdeling Eekhoorn (divisie kinderen) vroeg tijdens een themaweek over medicatieveiligheid ondersteuning in de vorm van een presentatie aan het team over het ontstaan van fouten, het belang van incidenten melden en waar je aan moet denken als je fouten wilt voorkomen.

- De afdeling Neonatologie vroeg ondersteuning bij het decentraal analyseren van incidenten. Er werd informatie gegeven over verschillende methoden en aspecten van de analyse.
- Van de klinische OK F4 en de OK WKZ kwamen medewerkers die patiëntveiligheid in hun portefeuille hadden gekregen met een verzoek om ondersteuning: wat is patiëntveiligheid, waar moeten we aan denken, waar moeten we beginnen. In een gesprek werd informatie gegeven en handvatten om aan de slag te gaan.
- Een senior verpleegkundige van de IC vroeg begeleiding bij het onder de aandacht brengen van patiëntveiligheid op de IC. Ook hier werd in een aantal gesprekken besproken waar aan gedacht moet worden, en waar begonnen zou kunnen worden.
- De divisieleiding van IC Centrum diende een verzoek in tot meedenken bij het opzetten/uitwerken van een mobiele intensive care unit en op langere termijn mogelijk rapid respons teams.
- De divisie Hart en Longen vroeg ondersteuning bij het onder de aandacht brengen van patiëntveiligheid bij de hoofden van zorgeenheden tijdens hun regulier overleg om aan de hand daarvan te bepalen waar voor deze divisie de focus zou liggen.
- IC Centrum en Divisie Perioperatieve zorg en Spoedeisende hulp: ism de DOO werd bijgedragen aan de startdagen van het Licence to Care traject.
- De divisie Inwendige Geneeskunde en Dermatologie vroeg input voor een divisiebreed beleidsplan met betrekking tot patiëntveiligheid.

De MIP commissie deed een beroep op het kenniscentrum om mee te denken bij het verder ontwikkelen van de nieuwe MIP applicatie en het ontwikkelen van een decentraal incident afhandelingsysteem. Hieruit volgde een gezamenlijk advies naar de Raad van Bestuur met betrekking tot decentralisatie van het afhandeling van incidentmeldingen en werd

een document opgesteld dat de divisies kan ondersteunen bij het implementeren van decentrale commissies. Tevens werd in samenwerking met de DOO een scholingsplan voor decentrale commissies opgesteld.

Chantal Berens
Junior Onderzoeker

Sandra Numan
Onderzoeker

Onderzoek

Heads up at handover

- 500 overdrachten gefilmd 7 ziekenhuizen (AZU, WKZ, Alkmaar, Helmond, Nijmegen, Almelo en Zwolle)
- Landelijke survey uitgezet onder anesthesiologen en assistenten, anesthesiemedewerkers en recoveryverpleegkundigen om de huidige praktijk van overdragen in kaart te brengen, knelpunten te signaleren en wensen ter verbetering te inventariseren.
- Semi-gestructureerde interviews in de deelnemende ziekenhuizen afgenomen voor extra diepgang resultaten survey en specifieke lokale knelpunten, oplossingen en wensen in kaart te brengen.
- Samenwerking met Nivel voor ontwikkeling coderingsschema voor films.
- Workshop met Ken Catchpole van Nuffield Department of Surgery, John Radcliffe Hospital, Oxford, expert op het gebied van overdrachten.
- Junior onderzoeker sociale wetenschappen, Chantal Berens, aangenomen

- Senior onderzoeker communicatie wetenschappen, Kiek Tates, aangenomen

Uitkomsten registratie

- Contacten met afdelingen neurologie, orthopedie en cardio-thoracale chirurgie over opzet uitkomsten registratie
- Aansluiting bij project Polikliniek van de Toekomst op de orthopedie
- Samenwerking met Prismant voor onderzoek naar HSMR in relatie tot 30-dagen mortaliteit en HSMR met uitsplitsing over diagnoses
- Overleg met de Praktijkindex over gebruik Real Time Monitoring in onderzoek
- Samenwerking met Medirisk voor onderzoek naar claims in relatie tot HSMR
- Overleg met het LUMC over gezamenlijk onderzoek
- Arts-onderzoeker, Maurice Pouw, aangenomen

Maurice Pouw
Arts-onderzoeker

Europees Handover studie

Het Handover project is een Europees FP7 project dat eind 2007 is ingediend bij de EU, en in december 2008 definitief werd goedgekeurd. Doel van het project is het optimaliseren van continuïteit van de zorg door het verbeteren van de overdracht tussen ziekenhuis en huisarts en andersom. Het is bekend dat veel 'onbedoelde schade' zoals onnodige

behandeling of langer verblijf in een ziekenhuis voorkomen kan worden, als er meer aandacht zou zijn bij verwijzing naar of ontslag uit het ziekenhuis. Dit geldt des te meer voor kwetsbare groepen als ouderen of chronisch zieken.

Het Handover project wil aan de hand van reeds bekende 'best practices' en door middel van interviews met zorgverleners en patiënten komen tot 'tools' om de overdracht te verbeteren. Vanwege de complexiteit van de zorg zal één simpele tool niet volstaan. Het project zal bouwstenen aandragen die op maat gemaakt kunnen worden voor een specifieke lokale situatie. Het project wordt uitgevoerd in 6 landen: Zweden, Engeland, Spanje, Italië, Polen en Nederland. Het Kenniscentrum Patiëntveiligheid leidt dit internationale prestigieuze project.

Petra Gademán
Huisarts-onderzoeker

Handover

HARM-onderzoek (Hospital Admissions Related to Medication)

Het HARM-onderzoek heeft ook in 2008 veel aandacht gekregen en wordt vaak aangehaald in presentaties als het gaat over medicatie veiligheid. In 2008 heeft dit geleid tot een HARM-wrestling concept-rapport. Dit rapport is opgesteld op verzoek van de minister van volksgezondheid door een werkgroep van deskundigen, zoals de minister heeft aan-

gegeven in het Programma Veilige Zorg bij de brief ‘Koers op kwaliteit’ (d.d. 6 juli 2007, 28 439, nr. 18). De werkgroep is inhoudelijk gevoed is door de onderzoeker van het HARM-onderzoek Anne Leendertse. Het rapport bevat concrete suggesties om de medicatieveiligheid te verbeteren bij de toepassing van een beperkt aantal risicovolle geneesmiddelen. Op 26 maart is het concept rapport aangeboden aan de tweede kamer der staten generaal. Het merendeel van de aanbevelingen is gericht op de beroepsgroepen zelf. Het rapport is daarom aan de beroepsgroepen voorgelegd met het verzoek om de aanbevelingen van de deskundigenwerkgroep ter hand te nemen. Van vrijwel alle beroepsorganisaties is commentaar ontvangen en dit wordt verwerkt tot een definitief rapport. (Het rapport is beschikbaar via: <http://www.minvws.nl/kamerstukken/gmt/2008/medicatieveiligheid.asp>) Het HARM-onderzoek is in september gepubliceerd in de Archives of Internal Medicine.

Anne Leendertse
Onderzoeker

pHARM-onderzoek (preventing Hospital Admission by Reviewing Medication)

In 2008 is gestart met de landelijke uitvoer van het pHARM-onderzoek. In 2008 zijn meer dan 200 apothekers op nascholing geweest om de interventie in het pHARM-onderzoek te kunnen uitvoeren. In 2008 hebben uiteindelijk 84 koppels van huisarts en apotheker de intentieverklaring ondertekent om dit onderzoek ook daadwerkelijk uit te gaan

voeren in hun eigen praktijk bij hun eigen patiënten. De huisartsen en apothekers worden vanuit het UMCU ondersteund door farmacotherapeutische nascholingsbijeenkomsten (werkgroepen) van 3 halve dagen. Daarnaast kunnen zij ook gebruik maken van casuïstiek bijeenkomsten van een halve dag (werkgroepbijeenkomst extra). Al deze bijeenkomsten zijn in workshop verband in kleine groepen. Daarnaast zijn de apothekers ondersteund met een communicatie workshop van 3 dagdelen. Tot nu toe zijn 140 patiënten geïnccludeerd in het pHARM-onderzoek. Het streven is om 500 interventie en 500 controle patiënten te includeren. In 2008 is het draaiboek met de ondersteunende materialen voor het pHARM-onderzoek voltooid. Tevens is er een webbased applicatie ontwikkeld voor de communicatie tussen de participerende artsen en apothekers en de onderzoekers, een webbased selectie tool ontwikkeld voor het selecteren van de te includeren patiënten en voor de apothekers is een formulier ontwikkeld om hun patiënten dossier in te kunnen opbouwen.

Dorien Zwart
Huisarts-onderzoeker

SPIEGEL - sinds 1 sept 2006 (SBOH subsidie)

Deelproject Implementatie Incident melden in gezondheidscentra

- Sluiten dataverzameling 31 december 2008
- Evaluatie project gestart
- Data analyse 1e jaar meldproject afgerond

Deelproject Incidenten tijdens de huisartsenopleiding

Dataverzameling gesloten 1 december 2008

Patiëntveiligheidscultuur in de eerste lijn

Een cultuurmeting dmv SCOPE en SCOPE-Hap en implementatie van uitkomsten.

Project ism Nivel en NPA;

Subsidie VWS: 96.714 euro

1 sept 2008- 30 november 2009

Projectaanvrager en -leiding Juliuscentrum (D Zwart)

Paul Barach

Human factors, non-routine events and outcome in pediatric cardiac surgery

In 2008 is in een samenwerkingsverband van de Divisie voor Perioperatieve Zorg en Spoedeisende Hulp, het Kenniscentrum voor Patiëntveiligheid en als externe partner TNO, afdeling Defence, Security and Safety, een observatiestudie opgezet bij chirurgische procedures bij de afdeling kindercardiochirurgie. Doel van deze studie is om te zien of implementatie van een of meerdere strategieën, geïntroduceerd na een eerste observatieperiode, de incidentie van non-routine events (NRE's: alles wat onverwacht en ongebruikelijk is, inclusief alle afwijkingen van

optimale zorg en behandeling) doen verlagen en de outcome van de patiënten verbetert. Daarbij wordt tevens gekeken naar het verband tussen NRE's en de samenwerking binnen en tussen de teams (chirurgen, anesthesiologen, perfusionisten, anesthesie- en OK-medewerkers). De verwachting is dat de strategieën om de team performance en patiënten outcome te verbeteren, ook toegepast kunnen worden in andere medische settings.

De twee observers - human factor deskundigen van TNO - zijn in de aanloop van deze studie gedurende 6 maanden getraind in het herkennen van normale en abnormale handelingen en events tijdens kindercardio-chirurgische procedures aan de hand van real time observaties en video-opnamen van hartoperaties. Inmiddels zijn zij getest op hun observatievaardigheden en mate van kalibratie, waarna in december 2008 de studie officieel is gestart. De verwachte duur van de studie is 1 jaar. De projectleiders zijn Paul Barach en Cor Kalkman (KPV), Ton Schouten (DP&S), Meike Smit (TNO) en Jan-Maarten Schragen (TNO).

Effectiviteit van medisch handelen

Tot op heden is er nog altijd een kloof tussen beschikbare kennis en de toepassing daarvan in de medische praktijk; deze is internationaal erkend. Vele barrières zijn geïdentificeerd. Een oplossing is nog niet gevonden. In 2008 is een aantal maanden besteed aan verkenning van het onderwerp om te komen tot een gerichte onderzoeksvraag. Hierbij is voortgebouwd op een scriptie over de implementatie van 'evidence-based medicine', in 2004 geschreven door Maartje Swennen.

Maartje Swennen
Arts-onderzoeker

Overige activiteiten met betrekking tot onderzoek

- Deelname aan ZonMw verkenning over patiëntveiligheid
- Opzetten landelijke vereniging voor onderzoekers op het gebied van patiëntveiligheid
- Cursus kwalitatief onderzoek ism Hennie Boeijen, Afdeling methoden en technieken, Faculteit sociale wetenschappen, Universiteit Utrecht

Onderwijs

Bas de Vries
Trainer/opleider

Karien de Ridder
Trainer/opleider

- Tweedaagse aioscursus patientveiligheid - juni
- Tweedaagse aioscursus patientveiligheid - oktober
- Huisartsopleiders Tweedaagse Juliuscentrum
Module patientveiligheid - nov (DZ)
- Werkgroepbijeenkomsten voor apothekers
en huisartsen - 42x(AL)
- Communicatie workshop voor apothekers
voor het pHARM-onderzoek - 11x (AL)

- Scholing master studenten farmacie tijdens GAME - 4x (AL)
- Scholing master studenten farmacie tijdens FTO - 2x (AL)
- PIAF-cursus voor apothekers door PAO-farmacie. - sept (AL)
- nascholingsbijeenkomst huisartsen en apothekers regio Den Haag - 20-02 (AL)
- Begeleiding en onderwijs registratie-apothekers - (AL)
- Serious Games and Health, Media Psychology, University College - 14-11 (PK)
- Serious Games Research, e-Learning and Games, Universiteit Utrecht - 21-11 (PK)
- PRI-training in opdracht van VMS-zorg - (YvdT ism DOO)
- PAOH nascholing huisartsen - 6-03 (DZ)
- nascholing huisartsen Hap Tilburg. Workshop - 20-03 (DZ)
- Asklepiondag NHG, nascholing huisartsen Workshop - 11-04 (DZ)
- THEMA nascholing huisartsen Geldrop . Workshop - 22-05 (DZ)
- Nascholing CHN Hap Nijmegen. Workshops - 29-05 (DZ)
- DUO dagen huisartsen Zuid Oost Utrecht. Workshops - okt (DZ)
- SIRE - 6x (DOO)
- SAFER - 2x (DOO)
- Risico Inventarisatie (voor Landelijke Veiligheidsprogramma) - ? x (DOO)
- VIM - 4x (DOO)

Begeleiding wetenschappelijke stages Studenten/Aios:

Feb/mei	Sabine Dirksen, student Integrale veiligheidskunde Evaluatie MIP rapportages en aanbevelingen 2004-2006
April-juni	Lotte Vlak, 6e jaars geneeskunde student Veiligheid van toepassing van wondlijm op de huisartsenpost
Juni-juli	Wendelien Heddema, SUMMA student, OP1 stage The incidence, type, cause and patient harm of errors made by trainees in general/family practice. An educated guess based on literature reviewed.
Sept/okt	Margot De Koning Gans, 5e jaars geneeskunde student Behandeling van acute hoge luchtwegobstructies in de eerste lijn. De rol van coniotomie.
Nov/jan 09	Antonie van Schothorst, aios huisartsgeneeskunde Patiëntveiligheidscultuur op de huisartsenpost
Dec/feb 09	Pauline Roelofs, aios huisartsgeneeskunde Effectevaluatie van incident melden in de huisartsenpraktijk

Publicaties:

- Leendertse AJ, Egberts AC, Stoker LJ, van den Bemt PM: HARM Study Group. Frequency of and risk factors for preventable medication-related hospital admissions in the Netherlands. Arch Intern Med. 2008 Sep 22;168(17):1890-6
- Kato, P.M., Cole, S.W., Bradlyn, A.S., & Pollock, B. (2008). A video game improves behavioral outcomes in adolescents and young adults with cancer: A randomized trial. Pediatrics, 122(2), pp.e305-e317.
- Leistikow IP. Patiëntveiligheid op de bestuursagenda. ZE magazine 06/08. Bohn Stafleu van Loghum 2008.

- Heringa MP, Leistikow IP. Open over fouten. Voorspelbaar, respectvol en transparant omgaan met incidenten. Medisch Contact 2008;63:1226-9.
- Molendijk H, Legemaate J, Leistikow I. Veilig melden moet in de wet. Medisch Contact 2008;63:228-30.
- Zwart DLM, Ouboter S. Veilig Incident Melden op een huisartsenpost. Kwaliteit in Zorg, okt 2008
- Zwart DLM. Safe incident reporting in a Dutch general practitioners out-of-hours service (abstract). Qual Saf Health Care 2008; 17: 235. (online supplement)

Ian Leistikow
Coördinator

Presentaties

- toelichting onderzoeksopzet pHARM-onderzoek tbv werving apothekers - 5x (AL)
- presentatie KNMP-wetenschappelijke dag (2000 toehoorders) - 18-03 (AL)
- KNMP wetenschappelijk dag; workshop - 18-03 (AL)
- Prisma symposium Amersfoort; farmaceutisch praktijk onderzoek. - 11-07 (AL)
- KNMP-congres; workshop - 7-10 (AL)

- Symposium “Farma-Rendement”;
het pHARM-onderzoek: - 26-11 (AL)
- presentatie pHARM-onderzoek voor KNMP
hoofdbestuur en bureau - 10-12 (AL)
- Pediatrician Training Workshop - 21-04 (PK)
- WKZ Pediatrics Division, Health Games on
the Internet - 16-06 (PK)
- SIG-E-learning - 22-11 (PK)
- E-health symposium, Emma
Kinderziekenhuis - 11-11 (PK)
- Games for Health; eNederland - Nov (PK)
- European Games Summit, Brussels. Keynote. - Nov (PK)
- Serious Games Convention, London, UK. - July (PK)
- Kennis beter delen 4; workshop - maart (YvdT & IL)
- “patientveiligheid, wat werkt echt?”
Workshop Human factors - (YvdT)
- werkconferentie AMC - (YvdT)
- scholingstraject MBOV-trainees - (YvdT)
- St. Elisabeth Ziekenhuis, Tilburg: HF in de
gezondheidszorg - (YvdT)
- slotconferentie Sneller Beter; SAFER - (YvdT)
- Conferentie NPA-NHG: Inleiding en
Workshop - 31-01 (DZ)
- Invitational Conference VWS; SPIEGEL - 14-02 (DZ)
- IGZ congres- Key note & Workshop - 19-06 (DZ)
- QSHC congres Parijs - april (DZ)
- Wonca Europe, huisartsencongres
Voordracht & Workshop - Sept (DZ)
- Pediatrisch reisgezelschap - 29-03 (IL)
- PAO gezondheidsrecht - 01-04 (IL)

- D&A relatiedag - 17-04 (IL)
- International Forum for Quality and Safety;
halfday minicourse - 26-04 (CK & IL)
- Isala Patient Safety Summerschool - 16-09 (IL)
- Alliance Healthcare - 06-11 (IL)
- Zaans Medisch Centrum - 18-11 (BdV & IL)
- IRR conferentie veiligheidscultuur - 26-11 (IL)
- Particulier medisch gezelschap Boerhaave - 01-12 (IL)

Posterpresentaties

- ESCP (european society of clinical pharmacy) Symposium in
Dubrovnik, Croatia 21-24 oktober (AL)

Overige activiteiten

- Betrokken bij benchmarking veiligheid: NS-luchtvaart-UMC Utrecht
(gezondheidszorg)
- Bijdrage aan opzet voor boek over patientveiligheid, bestemd voor
verpleegkundigen en verzorgenden, ism Karien den Ridder en de Isala
klinieken; gaat ws. uitgegeven worden door Elsevier

Relevante nevenactiviteiten medewerkers Kenniscentrum

Patiëntveiligheid

Cor Kalkman:

- Lid Wetenschappelijke Adviesraad Metingen van de IGZ
- Lid HSMR commissie NFU

Dorien Zwart:

- Referent Leidraad procedure Veilig Incident Melden, NHG
- Lid expertgroep patientveiligheid LHV en referent handreiking
patientveiligheid LHV

Ian Leistikow:

- Gasthoofdredacteur Z-E magazine, juni 2008.
- Dagvoorzitter tweedaags conferentie veiligheidscultuur; nov 2008
- Adviseur TELEAC programma “Volgende Keer Beter” en aanwezigheid in één uitzending.

